

Folk i farta - innvandring til arbeid, velferd eller utnytting?

**Innledning ved May-Len Skilbrei, Fafo
Fafo-festen, faglig forspill 28. august 2009**

Introduksjon av temaet

Velkommen til årets Fafo-fest og velkommen til et faglig forspill om migrasjons-, arbeidsvandrings og integreringsforskningen på Fafo.

Vi på Fafo er velsignet med flotte lokaler, jeg tror ingen forskningsmiljøer kan konkurrere med oss på det området. Både hovedbygningen og bygget vi er i nå, annekset, har vært sentrale i utviklingen av samfunnet og livet her på Grønland siden 1866. Byggene har huset viktige institusjoner som barneskole, husmorskole og bibliotek. Sommeren 1930 flyttet den eldste filialen av Deichmanske biblioteker inn i dette bygget. Folkebibliotekene vokste fram som et ledd i folkeopplysningen, og det var sikkert viktig slik området her utviklet seg på slutten av 1800- og første halvdel av 1900-tallet. Folk hadde flyttet inn til det som i dag er indre Oslo øst fra bygder rundt omkring på Østlandet, og deres etterkommere var spesielt flittige brukere av dette biblioteket, det var flere av dem enn av voksne brukere. Deres foreldre hadde søkt inn til Oslo for å tjene penger og søke lykken, men også for å rømme fra konflikter og skam. Min tippoldemor var en av dem, og hun bosatte seg rett rundt hjørnet her da hun rømte fra hjembygda si fordi hun som 15-åring satte et

barn til verden uten å være gift. I dag kunne vi kanskje si at hun rømte fra kjønnsbasert forfølgelse.

Folk som kom hit hadde med seg svært ulike ressurser og ble gitt ulike muligheter. Noen gikk det bra med, de kunne bygge opp et godt liv her, mens andre gikk det raskt nedover med. Det som i dag er indre Oslo øst var sterkt preget av kriminalitet og prostitusjon, og det ble regnet som livsfarlig å gå langs elva på kvelden.

Politikere og andre var bekymret for hvordan miljøet var og konsekvenser av folks endrede livsbetingelser. Man var bekymret for tilstanden i arbeiderfamiliene og for at tradisjonelle verdier skulle bli borte når kvinner begynte å arbeide. I 1913 diskuterte man dette i Arbeiderpartiets kvinneforbund, og en nedsatt komité konkluderte:

"Da kvinderne her i Norge - som overalt i verden - mer og mer drages bort fra hjemmene og ind i industrielle virksomheter, kan ikke døtrene nu som før lære husstell av sine mødre. Disse er ute i lønsarbeide og hjemmet maa leve på tilfældigheder og delikatessehandler, altsaa uten økonomisk plan og orden. Hvor meget man end kan beklage dette forhold, saa er det imidlertid en kjendsgjerning(...) at vi her stod likeoverfor en virkelig samfundsfare - for ingen forbedringer i ydre forhold hjælper, hvis kvinderne ikke længere er istand til at utnytte pengene og skape hygge om seg."

Løsning på dette var at man etter hvert startet opp en kommunal husmorskole i bygningen som i dag huser oss på Fafø, og der kunne kvinnene spise gratis mat og reparere klærne sine.

Når vi forsker på arbeidsmigranter som bor som sild i tønner i brakker, au pairer, nigerianske kvinner som søker lykken, men ender i prostitusjon, eller flyktninger som på ulike måter havner i randsonene av det norske samfunnet, er det ikke

vanskelig å finne berøringspunkter med historien til disse to byggene og området rundt. Forholdet mellom familien, tradisjoner og deltakelse i arbeidslivet, spørsmål om hvem som har ansvar for barnas læring og framtid, og om hva som får folk til å forlate alt de kjenner for å slå seg ned et nytt sted, var viktige spørsmål, da som nå. I dag handler ikke disse bekymringene lenger om innflytterne fra andre steder i Norge, men innflytterne fra andre deler av verden.

Introduksjon av nettportal

Vi har kalt dette forspillet Folk i farta – innvandring til arbeid, velferd eller utnyttning fordi dette er et betimelig spørsmål. Mennesker innvandrer til Norge av ulike grunner og på ulike måter, og deres liv i Norge har ulike forutsetninger. Her på Fafo forsker vi på bredden i disse grunnene, måtene og forutsetningene. Vi inviterer jo ikke til denne festen hvert år bare fordi vi er glade i en fest med våre gode venner. Det er også fordi vi vil at dere skal gå herfra med noen smakebiter av hva vi har forsket på det siste året. Vi bestemte oss for å samle oss om et forspill om den forskningen vi gjør på migrasjon, arbeidsvandring og integrering. Dette utgjør en viktig del av Fafos forskning, publikasjoner og bidrag i offentlig debatt, og når vi som jobbet med relaterte temaer satte oss ned og telte, innså vi at alle sosiologene, sosialantropologene, statsviterne, samfunnsgeografene og juristene på Fafo som forsker på spørsmål om migrasjon, arbeidsvandring og integrering til sammen utgjør et stort miljø.

Men denne forskningen er ikke bare en viktig del av Fafo. Forskningen vi gjør er viktig for utviklingen av politikk og gjennomføringen av den. Dette handler ikke bare om at vi er mange som forsker på disse temaene her, men om at forskningen vår er bred fordi den handler om alt fra årsaker til migrasjon fra land på andre siden av kloden, til integreringsutfordringer for norske kommuner og

organisasjoner, og om at forskningen vår er rettet inn mot å håndtere konkrete nåtidige utfordringer på en faglig fundert måte. Og nettopp fordi vi til daglig er samlet så mange i nabohuset her, beriker de ulike fagfeltene og temaområdene hverandre.

Det er ikke bare gjennom å delta i offentlig debatt i media og å fortelle om forskningen vår i denne salen, vi formidler. I dag søker flere og flere informasjon på nettet, og dette har vi tatt på alvor og forsøkt å samle forskningen vår om migrasjon, arbeidsvandring og integrering på ett sted. Vi har derfor en aldri så liten lansering her i dag av Fafos egen portal for forskning om migrasjon, arbeidsvandring og integrering. På denne siden kan dere lese mer om de tre forskningsområdene Etniske relasjoner og integrering, som ledes av Hanne Kavli, Arbeids- og bedriftsvandring, som ledes av Jon Erik Dølvik og Line Eldring, og Internasjonal migrasjon, som ledes av meg. Dette er tre områder vi allerede har forsket mye på og som vi satser videre på.

Siden vi er mange som forsker på disse temaene på Fafos og aktiviteten er stor, kan det være vanskelig å finne den personen eller informasjonen man søker, derfor samler og ordner vi informasjon på denne siden slik at dere kan lese om nyheter, pågående prosjekter og nyutgitte publikasjoner og dere kan melde dere på et nyhetsbrev som vi jevnlig vil gi ut. Nyhetsbrevet vil være en grei måte å holde seg oppdatert på nye rapporter og artikler Fafos gir ut på dette temaområdet. Dere kan også melde dere på nyhetsbrevet vårt i dag ved å skrive dere på liste etterpå ved utgangen.

Introduksjon av innlegg

Mormoren min var en av dem som vanket her da dette var et bibliotek på begynnelsen 30-tallet. Hun kan ikke huske å ha lånt med seg noen bøker herfra,

eller lest noe særlig mens hun satt her. Det hun kom hit for å oppleve var eventyrstunden som ble arrangert to ganger i uka, på tirsdager og torsdager. Da fikk unger fra hele området høre historier om tider og steder som var svært annerledes enn tiden og stedet de vokste opp i. Det var sikkert deilig å unnsnippe virkeligheten en stund, en virkelighet med overfylte skoler, fattigdom og sosial nød. I dag forteller vi ikke lenger eventyr i denne salen, og vi tilbyr heller ikke virkelighetsflukt. I stedet tilbyr vi kunnskap om migrasjon, arbeidsvandring og integrering som er høyst nødvendig i dagens Norge, og denne kunnskapen bidrar i debatter som lett blir tilspissede og lite faglig informerte. Jeg vil derfor ønske vår første innleder velkommen.

Anne Britt Djuve har forsket lenge på innvandring og integrering på Fafo og i innlegget sitt vil hun stille spørsmål ved den politiske enigheten om at man må stille krav til innvandrere som vi har sett i denne valgkampen. Hva er bakgrunnen til at det plutselig er enighet om dette, og hva mener man egentlig at det skal stilles krav om?

Den neste innlederen er **Cecilie Øien**. Øien er et nytt tilskudd til forskerstaben vår og hun forsker på realiteter i og forståelser av internasjonal migrasjon, og i innlegget sitt vil hun kommentere hvordan au pairer, vertsfamilier og au pair-ordningen har blitt framstilt i den siste tidens debatt.

Det siste innlegget kommer fra **Jon Erik Dølvik**. Dølvik er forskningssjef på Fafo og har lang fartstid bak seg i forskning på arbeidsmarked og globalisering. I dagens innlegg skal han gi oss noen smakebiter fra aktuell forskning om arbeids- og bedriftsvandring.